

УДК 341.4:341.123:327.56:355.01

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.5.33>

ЕВОЛЮЦІЯ МИРОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ООН ТА ВИКЛИКИ ДЛЯ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА

Сірко А.А.,

*старший викладач кафедри іноземних мов,
Національна академія Сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного
ORCID: 0000-0002-8714-8221*

Сірко А.А. Еволюція миротворчої діяльності ООН та виклики для Міжнародного гуманітарного права.

У статті проведено аналіз еволюції миротворчої діяльності від підтримання миру до примусу до миру та виклики, які повстають для Міжнародного гуманітарного права в частині норм, що регулюють застосування сили підрозділами в сучасних операціях з підтримання миру і безпеки під егідою Організації Об'єднаних Націй.

Проведено дослідження процесу змін у застосуванні сили відповідно до розподілу на тактичному і стратегічному рівнях. Встановлено, що більш рішуче застосування сили в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки походить з Розділу VII Статуту ООН, який належним чином дозволяє використовувати всі необхідні засоби. Мандат миротворчої місії, отриманий відповідно до Розділу VI, в подальшому може трансформуватися у повноцінну операцію із примусу до миру на основі Розділу VII.

У поєднанні з рішучими інтервенційними бригадами, які застосовують більше сили, ніж це дозволено законом, миротворчі місії ООН можуть ставити під сумнів довіру до цих операцій, розмиваючи таким чином концептуальну відмінність між підтриманням миру та примусом до миру. З цією метою, було розкрито поняття «peacekeeping» і «peace enforcement» та основні відмінності між ними.

На прикладі Інтервенційної бригади в Демократичній Республіці Конго (ДРК) показано вирішальні зміни, пов'язані із створенням наступальних бойових сил та залученням їх у збройному конфлікті, що в свою чергу має вплив на зміну філософії миротворчої діяльності ООН та нагальну необхідність чітко визначити правовий режим, що регулює їхню діяльність.

У статті чітко вказується, що Міжнародне гуманітарне право є основним та обов'язковим правовим режимом, який окреслює межі застосування сили та регулює діяльність миротворчих сил у складі Інтервенційних бригад під час їхнього безпосереднього залучення у воєнних діях.

Прогнозується, що подальше майбутнє міжнародних операцій з підтримання миру і безпеки все більше буде пов'язано з потенційними мандатами з примусового встановлення миру із залученням регіональних організацій (на підставі Розділу VIII Статуту ООН).

Ключові слова: Міжнародне гуманітарне право (МГП), міжнародні операції з підтримання миру і безпеки, Організація Об'єднаних Націй (ООН), операції з підтримання миру, операції з примусу до миру, peacekeeping, peace enforcement, інтервенційна бригада, Демократична Республіка Конго (ДРК).

Sirko A.A. The evolution of UN peacekeeping and challenges for International Humanitarian Law.

The article analyzes the evolution of peacekeeping activities from decisive peacekeeping to peace enforcement and the legal regime governing the use of force by units in modern peace and security operations under the auspices of the United Nations (UN).

The process of changes in the use of force is examined in accordance with the division between tactical and strategic levels. It has been established that the more decisive use of force in international peace and security operations originates from Chapter VII of the UN Charter, which duly allows the use

of all necessary means. The mandate of a peacekeeping mission obtained in accordance with Chapter VI may subsequently be transformed into a full-fledged peace enforcement operation based on Chapter VII.

In combination with intervention brigades that use more force than is permitted by law, UN peacekeeping missions can undermine confidence in these operations, thereby blurring the conceptual distinction between peacekeeping and peace enforcement. To this end, the concepts of “peacekeeping” and “peace enforcement” and the main differences between them have been clarified.

The example of the Intervention Brigade in the Democratic Republic of Congo (DRC) illustrates the decisive changes associated with the creation of offensive combat forces and their involvement in armed conflict, which in turn has an impact on the changing philosophy of UN peacekeeping activities and the urgent need to clearly define the legal regime governing their activities.

The article clearly states that International Humanitarian Law is the primary and mandatory legal regime that defines the limits of the use of force and regulates the activities of peacekeeping forces within the Intervention Brigades during their direct involvement in military operations.

It is predicted that the future of international peace and security operations will increasingly be linked to potential mandates for the enforcement of peace with the involvement of regional organizations (based on Chapter VIII of the UN Charter).

Key words: International Humanitarian Law (IHL), international peace and security operations, United Nations (UN), peacekeeping operations, peace enforcement operations, peacekeeping, peace enforcement, intervention brigade, Democratic Republic of the Congo (DRC).

Постановка проблеми. З часів розквіту сучасних міжнародних операцій з підтримання миру і безпеки глобальна політика безпеки зазнала значних змін. З 2014 року ООН не було санкціоновано жодної широкомасштабної багатовимірної місії (англ. *multidimensional mission*). Останні операції з підтримання миру та безпеки супроводжувалися звинуваченнями в неефективності. Це викликало серйозні питання щодо актуальності мандатів багатьох поточних миротворчих місій ООН. Проблема вбачається в необхідності розв’язання цього питання шляхом перегляду доктрини миротворчих операцій із наголосом на більш силові формати, щоби зберегти їх релевантність щодо прогнозованих майбутніх викликів у сфері миру та безпеки. Це зумовлює необхідність чітко окреслити правовий режим, який регулюватиме їхні дії, аби не допустити правового вакууму та гарантувати дотримання гуманітарних норм.

Стан опрацювання проблематики. Більшість досліджень у цій сфері зосереджена на висвітленні історії та процесу становлення міжнародних операцій з підтримання миру і безпеки, а також розкритті концепції примусу до миру. Проте, мало уваги приділяється сучасним підходам до проведення миротворчих операцій з примусу до миру. Причина цього може полягати в тому, що лише кілька окремих випадків справді посилаються на нещодавно запроваджене покоління примусу до миру, що здійснюється виключно за допомогою Інтервенційної бригади. Досвід ДРК свідчить, що правові наслідки застосування сили та запровадження Інтервенційної бригади з позиції МГП дещо ігноруються в поточній літературі, і всебічний аналіз ще не з’явився, що могло б прояснити подальші переваги та недоліки. З іншого боку, не дивно, що останні юридичні дослідження та науковці звинувачують нову ідеологію примусу до миру, що лежить в основі рішучих військових дій, у зменшенні неупередженості в сучасних операціях ООН.

Мета дослідження. Ця стаття має на меті дати чітке поняття зміни концепції миротворчої діяльності від традиційного підтримання миру до примусу до миру та підкреслити правові ускладнення в сучасних міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, в плані прийняття рішучих дій із залученням Інтервенційних бригад.

Виклад основного матеріалу. Постійний та безперервний процес змін у мандатах з проведення миротворчих операцій ООН та зростаюча багатофункціональність самої організації з офіційно заснованим Департаментом операцій з підтримання миру (Department of Peacekeeping Operations, створений у 1992 році) призвели до зростаючого значення миротворчих операцій та покладених на них функцій. Миротворчі операції ООН (англ. *UN Peacekeeping Operations*), засновані на трьох принципах – згода сторін, неупередженість та обмеження застосування сили самообороною, зазнали значної еволюції у застосуванні сили з 1948 року. Зокрема, можна виділити три фази розширення: від суворой самооборони (1948–1980-ті роки) до мандатів щодо захисту цивільного населення (1990-ті) і, зрештою, до сучасної доктрини «необхідної сили», що дозволяє наступальні дії для досягнення цілей операції. З цими розширеннями та модифікаціями, порушення прав лю-

дини та численні невдачі миротворчих операцій ООН породили ідею рішучого підтримання миру (англ. *robust peacekeeping*) та розширення цих функцій за рахунок підрозділів із спеціальними на це завданнями – Інтервенційних бригад (англ. *Intervention brigade*).

Існуюча тенденція надавати миротворчим операціям «рішучі» (англ. *robust*) мандати на «використання всіх необхідних засобів» для досягнення цілей спрямована перш за все на: стримування будь-яких насильницьких спроб перешкодити політичному процесу, захист цивільних осіб від безпосередньої загрози фізичного нападу, та/або допомогу національним органам влади у підтримці правопорядку. В свою чергу, слід визнати, що таке застосування сили залишається лише на тактичному рівні, порівняно з операціями із примусу до миру (англ. *peace enforcement operations*), яким може бути надано мандат на розгортання військової сили на стратегічному рівні. Застосування сили «рішучими миротворчими контингентами» на тактичному рівні спрямоване на захист цивільних осіб від ополченців або злочинних угруповань. Тим не менш, одна проблема полягає в тому, що «рішуча миротворчість» може включати «проактивне» застосування сили для захисту мандатів (включно із силою для забезпечення середовища для довгострокової розбудови миру) [1, р. 14-15, 74].

Звіт Брахімі, офіційно відомий як Звіт групи з миротворчих операцій ООН, виданий у 2000 році, окреслює необхідність зміцнення спроможності ООН виконувати різноманітні місії та визначає обґрунтування, на основі якого міжнародні операції з підтримання миру і безпеки визнаються більш рішучими [2]. Поштовх до «рішучості» з самого початку вважається таким, що походить з Розділу VII Статуту ООН, який належним чином дозволяє використовувати всі необхідні засоби. Це стало правовим обґрунтуванням усталеної ідеї застосування сили як тактичної ініціативи для розширення багатовимірного аспекту забезпечення миротворчої операції. Однак, діалог щодо застосування сили та інтервенційних бригад в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, виявився ще одним викликом. Він ініціював численні дебати щодо суперечностей, подібних до тих, що стосуються сумнівних правових наслідків застосування Міжнародного гуманітарного права (МГП) в такого типу операціях [3, р. 167-190].

Крім того, навіть миротворчі операції, які спочатку розгортаються відповідно до Розділу VI Статуту ООН за згодою приймаючої держави, можуть бути втягнуті у воєнні дії, внаслідок чого вони стають стороною конфлікту [4, р. 184]. Така трансформація у рамки *де-факто* примусу до миру, як от сценарій «повзучого мандату» (англ. *mission-creep*), може бути спричинена погіршенням відносин між населенням на відповідній території та миротворчими силами. Також, цілком можливо, що мандат миротворчої місії *де-юре* з часом трансформується у повноцінну операцію із примусу до миру на основі Розділу VII. Крім того, багатонаціональні сили можуть бути оснащені «гібридними мандатами», отриманими відповідно як до Розділу VI, так і до Розділу VII [5, р. 565]. У таких ситуаціях багатонаціональні сили, санкціоновані ООН, можуть вважатися такими, що стали сторонами збройного конфлікту, що приводить у дію нормативну парадигму МГП, яка стосується ведення воєнних дій [5, р. 565].

Операції із примусу до миру, засновані на повноваженнях Розділу VII Статуту, як правило здійснюються без згоди територіальної (приймаючої) держави. Це в свою чергу, спричиняє два взаємопов'язані наслідки: по-перше,

миротворчі сили ООН стають стороною конфлікту, який триває на місці, перетворюючи своїх членів на комбатантів у юридичному сенсі, навіть коли вони розгорнуті у неміжнародному збройному конфлікті (НМЗК) [6, vol.1]; по-друге, як наслідок, до такої операції застосовуються норми МГП щодо ведення воєнних дій.

Крім того, дихотомічний підхід до цього питання, заснований на розрізненні між підтриманням миру та примусом до миру, заперечується оперативною реальністю. Сам поділ між цими двома типами операцій може бути розмитим у багатьох випадках. Так, термін «операції з підтримання миру» (англ. *peacekeeping*) офіційно визначається як польові операції, створені ООН за згодою зацікавлених сторін для сприяння контролю та врегулюванню конфліктів між ними, під командуванням та контролем ООН, за спільний рахунок держав-членів, з військовим та іншим персоналом та обладнанням, добровільно наданими ними, що діють неупереджено між сторонами та застосовують силу мінімально необхідною мірою [7, р. 455]. В свою чергу, термін операції з «примусу до миру» (англ. *peace enforcement*) можна визначити як форму втручання, яка може бути санкціонована відповідно до Розділу VII і передбачає застосування сили (статті 43 і 44 Статуту ООН) проти комбатантів та, як правило, може включати в себе елементи боротьби з тероризмом.

Доктрина «Капстоун» (англ. *Capstone doctrine*) визначає це як застосування, з дозволу Ради Безпеки, низки примусових заходів, включаючи застосування військової сили. Такі дії дозволяються з метою відновлення міжнародного миру та безпеки в ситуаціях, коли Рада Безпеки визначила наявність загрози миру, порушення миру або акт агресії. Рада Безпеки може, за необхідності, залучати регіональні організації та агентства для здійснення заходів з забезпечення миру під її керівництвом [8]. Розрізнення між цими двома поняттями є особливо очевидним; перше передбачає місії без безпосереднього застосування зброї, а друге – міжнародні операції з підтримання миру і безпеки, які за своїм характером є більш військовими і передбачають можливість використання летальної зброї.

Відтак, автор вважає, що в операціях такого типу, МГП є основним та обов'язковим правовим режимом, який визначає межі застосування сили, регулює поведінку учасників та забезпечує захист жертв у сучасних міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки [9, с. 291]. Незважаючи на унікальний політичний мандат місій ООН, у момент, коли фактичні обставини досягають порогу збройного конфлікту, миротворчі контингенти стають стороною конфлікту і зобов'язані дотримуватися норм МГП нарівні з будь-яким іншим учасником бойових дій [10, р. 39]. Ця теза відкидає припущення про те, що сили ООН діють у правовому вакуумі, адже саме МГП надає чіткі й універсальні критерії для ведення бойових дій, що є абсолютно необхідним для збереження легітимності та гуманітарної спрямованості миротворчих операцій [9, с. 291]. Хоча миротворці можуть бути наділені мандатом на застосування сили виключно з метою самооборони або для захисту дорученої місії, їхнє фактичне застосування сили може демонструвати різний рівень інтенсивності [11, р. 675-6, 687, 691]. Незалежно від цього, щоразу, коли захисні заходи, застосовані миротворчими силами, спричинили збройне протистояння, яке досягло рівня збройного конфлікту, це має вважатися підставою для застосування МГП щодо ведення воєнних дій [12, р. 103].

У листопаді 1951 року Міжнародний комітет Червоного Хреста (МКЧХ) оприлюднив меморандум, в якому звернув увагу Генерального секретаря ООН на необхідність гарантувати застосування Женевських конвенцій до миротворчих операцій ООН. Це було додатково підкреслено під час конференції МКЧХ у Відні в 1965 році, де зазначалося: «[...] мають бути вжиті відповідні заходи для забезпечення того, щоб збройні сили, надані в розпорядження ООН, дотримувалися положень Женевських конвенцій, і перебували під їхнім захистом [...] і щоб органи, відповідальні за контингенти, погоджувалися вживати всіх необхідних заходів для запобігання та припинення будь-яких порушень конвенцій» [13, р. 587]. Крім того, в контексті МГП, нам необхідно врахувати статтю 89, що міститься в Додатковому протоколі I 1977 року до Женевських конвенцій [14].

Як можна було спостерігати протягом останніх кількох десятиліть, поточні досягнення та модифікації міжнародних операцій з підтримання миру і безпеки неминуче вимагали переосмислення правових механізмів МГП та його застосовності до миротворців ООН. Незважаючи на це, є зрозумілим фактом, що миротворчі сили за певних обставин можуть стати учасниками збройного конфлікту. Поряд з тим, ООН відмовлялася це визнавати до операції із залученням Інтервенційної бригади в Демократичній Республіці Конго. Вперше, Місія ООН зі стабілізації в Демократичній Республіці Конго (фран. *Mission de l'Organisation des Nations unies pour la stabilisation en République démocratique du Congo - MONUSCO*) офіційно оприлюднила свою заяву про створення наступальних бойових сил в Раді Безпеки ООН (РБ ООН) через Резолюцію 2098 у березні 2013 року [15]. З моменту свого затвердження Інтервенційна бригада (далі - Бригада) розпочала так звані «рішучі» миротворчі операції, що спонукало до вирішальних змін у виконанні миротворчих місій ООН, згаданих у Розділі VII Статуту ООН. Мандат Бригади, який визначав використовувати всі необхідні засоби для «нейтралізації» збройних груп, виходив за межі наявного мандату MONUSCO, який визначав участь миротворчого контингенту у небойових операціях (таких як планування та координація військових операцій, передбачених урядовими силами) [5, р. 583]. Тому, Бригаду проголошують першою в історії наступальною силою під контролем і командуванням Організації Об'єднаних Націй [16], яка безпрецедентним чином охоплює динаміку операцій із примусу до миру. Резолюція 2098 Ради Безпеки прямо зазначає, що Бригада повинна бути задіяна для підтримки однієї зі сторін збройного конфлікту (урядових сил, FARDC) у «цільових наступальних операціях» проти збройних опозиційних груп [17]. Суть правового значення полягає в тому, що, будучи наділеною конкретною «відповідальністю за нейтралізацію» недержавних збройних груп, Бригада мала на меті стати активною стороною збройного конфлікту, а її члени – комбатантами.

Такий «наступальний мандат» інтервенційних бригад створює перешкоди для заяв про неупередженість [18]. Незважаючи на це, учасники операцій з підтримання миру і безпеки представляють застосування сили бригадами як в кінцевому підсумку неупереджену діяльність. Так, Лоуренс заявив, що акт рішучого застосування сили є неупередженим, оскільки він «виконує свій мандат неупереджено» [19, р. 272]. Тут знову можна побачити, що ці численні інтерпретації та присвоєні значення кожному мандату створюють ускладнення під час застосування гуманітарних законів на місцях, особливо під час «рішучих» операцій. Також, перешкодою для застосування МГП є невизначеність, виявлена в концепції таких операцій, або, іншими словами, застосування сили. Так, в Резолюції 1565 MONUSCO вказується: «використовувати всі необхідні засоби, у межах своїх можливостей та в районах, де розгорнуті її збройні підрозділи» [20, р.3]. В свою чергу це залишає величезну сферу, відкриту для численних інтерпретацій, дозволяючи миротворцям ООН діяти відповідно до того, що вони вважають правильним. Існує високий рівень розмивання меж між веденням війни та встановленням миру.

В останні роки концепція з примусу до миру була піднесена керівництвом ООН та іншими учасниками дискусій щодо миротворчих операцій ООН на новий рівень обговорень. Так, у політичному документі «Нова програма миру» (англ. *A New Agenda for Peace*) від 20 липня 2023 року, Генеральний секретар ООН заявив, що «зростаюча фрагментація багатьох конфліктів та поширення недержавних збройних угруповань, які діють через кордони та застосовують насильство проти цивільного населення, збільшили потребу в багатонаціональних операціях з підтримання миру і безпеки, боротьби з тероризмом та протиповстанської боротьби». Документ містив рекомендацію РБ ООН санкціонувати заходи з підтримання миру багатонаціональними силами або (суб)регіональними організаціями, де це доцільно, а також рекомендацію ООН надавати підтримку іншим операціям з підтримання миру і безпеки, коли країни-учасниці або регіональні організації не мають необхідних можливостей, з дотриманням Статуту ООН, Міжнародного гуманітарного права і Міжнародного права прав людини [21]. Крім того, в грудні 2023 року РБ ООН ухвалила резолюцію 2719, яка визначає рамки підтримки операцій з підтримання миру і безпеки під егідою Африканського союзу, включаючи потенційні мандати з примусового встановлення миру, за рахунок внесків, оцінених ООН [22]. Хоча регіональна відповідальність і лідерство в миротворчих операціях, безсумнівно, мають вирішальне значення, реалізація резолюції пов'язана з низкою ризиків. У «Пакті про майбутнє» (англ. *Pact for the Future*) від 22 вересня 2024 року держави-члени підкреслили важливість такої співпраці між ООН і Африканський союз, і попросили Генерального секретаря переглянути всі форми миротворчих операцій ООН та надати рекомендації щодо того, як їх можна адаптувати до мінливих потреб сьогодення [23]. В свою чергу, це може відкрити нову еру в миротворчих операціях та загалом змінити концепцію миротворчої діяльності ООН. Аргументами на користь того, щоб ООН взяла на себе забезпечення функцій з примусу до миру, можуть бути три ключових питання: 1) прийнята неадекватність традиційних моделей підтримання миру в поєднанні з 2) бажанням ООН відновити свою роль як важливого глобального гравця у вирішенні проблем миру та безпеки, та 3) передбачуваною необхідністю адаптуватися до мінливих умов фінансування.

Висновки. Підсумовуючи сказане, слід відмітити, що еволюція миротворчої діяльності ООН в останні десятиліття має тенденцію до більш силового варіанту вирішення конфліктів та примусу до миру із використанням зброї. Така діяльність вимагає відповідного правового регулювання в ході проведення операцій із застосуванням силових методів врегулювання, які за своєю інтенсивністю і характером прирівнюються до бойових дій.

За результатами проведеного аналізу встановлено, що міжнародне гуманітарне право виступає центральним і незамінним правовим режимом, який визначає порядок застосування сили під час сучасних операцій із підтримання миру і безпеки. В результаті поступової трансформації миротворчої діяльності, від підтримання миру до примусу до миру, сили ООН фактично почали виступати як одна зі сторін збройних конфліктів.

В свою чергу, відсутність роз'яснень мандатів ООН та правил МГП, на прикладі Інтервенційної бригади в ДРК, перешкоджає вживанню правильних дій та дозволяє численним порушенням прослизати крізь прогалини в законі, залишаючись непоміченими та створюючи ситуацію критичної вразливості для всіх, хто присутній у конфлікті.

Через особливості правил ООН, що ґрунтуються як на Статуті ООН, так і на МГП, питання більш ширшого застосування сили в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки і їх

правових наслідків залишається на порядку денному в міжнародних та регіональних організаціях. На сьогодні це питання залишається ще недостатньо вивченим та потребує більш детального розгляду із залученням як експертів – практиків, так і науковців з міжнародного права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Findlay T. *The Use of Force in UN Peace Operations* Oxford : Oxford University Press, 2002, p. 14-15, 74.
2. Report of the Panel on United Nations Peace Operations (Brahimi Report): UN Doc. A/55/305–S/2000/809. 21 August 2000. 94 p. URL: <https://undocs.org/en/A/55/305> (дата звернення: 11.11.2025).
3. Tull D.M. *The limits and unintended consequences of UN peace enforcement: The Force Intervention Brigade in the DR Congo*. *International Peacekeeping*, 25(2), 2018, p. 167-190.
4. Murphy R. *United Nations Military Operations and International Humanitarian Law: What Rules Apply to Peacekeepers?*:14 *Criminal Law Forum*, 2003, p. 184.
5. Ferraro T. *The Applicability and Application of International Humanitarian law to Multinational Forces*: *International Review Red Cross*, 2013, p. 565, p. 583.
6. Henckaerts J-M and Doswald-Beck L. *Customary International Humanitarian Law*: Cambridge University Press, vol I, 2005, Rule 3.
7. Goulding, M. *The Evolution of United Nations Peacekeeping*: *International Affairs* (Royal Institute of International Affairs 1944-), 1993, p. 455.
8. United Nations Peacekeeping Operations – Principles and Guidelines (Capstone Doctrine), 2008. https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/capstone_eng_0.p.d.f.
9. Лисик В.М., Сірко А.А. Застосування норм міжнародного гуманітарного права в міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 9. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-9/60>.
10. International Committee of the Red Cross. *International Humanitarian Law and the challenges of contemporary armed conflicts*. Geneva: ICRC, 2015. 84 p.
11. Sloan J. *The Evolution of the Use of Force in UN Peacekeeping*: *Journal of Strategic Studies*, 2014, p. 675-6, 687, 691.
12. Sassòli M. *International Humanitarian Law and Peace Operations, Scope of Application ratione materiae*: *International Institute of Humanitarian Law*, 31st Round Table on Current Problems of International Humanitarian Law, 2009, p. 103.
13. International Committee of the Red Cross. *International Review of the Red Cross*. Geneva: International Committee of the Red Cross, 1965, p. 587 https://www.loc.gov/rr/frd/Military_Law/pdf/RC_Nov-1965.pdf.
14. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року: Протокол; ООН від 08.06.1977 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_199 (дата звернення: 11.11.2025).
15. Resolution 2098 (2013)/ adopted by the Security Council at its 6943rd meeting, on 28 March 2013: UN Doc. S/RES/2098(2013). 28 March 2013. 21 p. URL: [https://undocs.org/S/RES/2098\(2013\)](https://undocs.org/S/RES/2098(2013)) (дата звернення: 30.11.2025).
16. Sheeran S. and Case S. *The Intervention Brigade: Legal Issues for the UN in the Democratic Republic of the Congo*: November 2014. <http://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/ipi_e_pub_legal_issues_drc_brigade.pdf>.
17. Ponthieu A, Vogel C, Derderian K, *Without Precedent or Prejudice? – UNSC Resolution 2098 and its Potential Implications for Humanitarian Space in Eastern Congo and Beyond*: J Humanitarian Assistance, 21 January 2014, <<http://sites.tufts.edu/jha/archives/2032>>.
18. Lamont C., & Skeppström, E. *The United Nations at War in the DRC? Legal aspects of the Intervention Brigade*. Defence Analysis, Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), 2013.
19. Laurence M. (2019). *An impartial force? Normative ambiguity and practice change in UN peace operations*: *International Peacekeeping*, 26(3), 2019, p. 272.
20. Resolution 1565 (2004) / adopted by the Security Council at its 5048th meeting, on 1 October 2004. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/531854> (дата звернення: 30.11.2025).

21. Our Common Agenda Policy Brief, A New Agenda for Peace, July 2023, https://unoau.unmissions.org/sites/default/files/n2319035_english.pdf.
22. Resolution 2719 (2023)/ Adopted by the Security Council at its 9518th meeting, on 21 December 2023, [https://docs.un.org/en/s/res/2719\(2023\)](https://docs.un.org/en/s/res/2719(2023)).
23. Pact for the Future (Resolution A/RES/79/1), <https://www.un.org/en/summit-of-the-future/pact-for-the-future>.